

Hindelatt lajatab kevadel edutuid

Hinne peaks mõõtma õpetaja-õpilase koostööd

MARIANNE MARTINSON

eripedagoog

Demokraatlikust ühiskonnast tulnud inimene võpataks, kui näeks meie laste õppeedukuse pingeridasid kõigile nähtavas kohas. Niiviisi mõõdetakse inimest ainult totalitaarses ühiskonnas. Inimlik hindamissüsteem, mis on laialt levinud enamikus Euroopa riikides, lähtub eelkõige individuaalsest arengust.

Õpetaja käsutuses on õpilase arengut jälgivad kriteeriumid, mille alusel antakse eelnevale analüüsiv hinnang ja kavandatakse järgnevad ülesanded. Koostöö aga avalikustamisele ei kuulu.

Eksimise hind

Eesti koolides läheb otsade kokkutõmbamise aegu tõeliseks märuliks. Võimalike katastroofideni puudulike hinnete näol jõutaksegi kevadeti. Mõõdupuu on enamasti sirge, karm latt, mille ühe otsaga kergitatakse edukaid ja teise otsaga lajatakse edututele. Õppuri ülesandeks on võimalikult kiiresti mängureeglid tabada, et ennast skaalal üles upitada – osavamad omandavad manipuleerimisoskused juba põhikooli ajal.

Räägitakse küll teadmiste omandamisest, kuid enamasti piirdub õppimine Eesti koolis ikka veel faktide päheajamisega. Häda sellele, keda loodus viletsa mäluga õnnistanud. Kompuuterlik, kapakul läbivõetud õppetükkide ülesütlemine ja alaline kuulekas valmisolek selleks väärrib koolielus küünlaid.

Sõnakuulelik koolipoiss sarnaneb reflektorselt võrku kuduva ämbli-kuga, kel puudub vigade tegemise privileeg. Katse-eksituse metoodika, kus loominguline leidlikkus olemasolevate teadmistega mängides tulemusteni viib, on hindamisskaalal enamasti ette läbikukkumisele määratud. Nii jääb tavapärasest hindemängust välja see, mida pilguga ei haara: riskijulgus, enesetunnetus uue kaudu, leidlikkus, organiseerimisvõime, huvid, erksad kujutuspildid ja tajud. Võimed, mis ilmuvad nähtavale läbi tundlikemate suhete ja praktilise tegevuse ja mille arendamine lubaks ehk parematki hakkamasaamist väljaspool kooli.

Hinnangumüür ümber

Arengutempo on isikupäraselt individuaalne. Ometi nõutakse üheaegset starti ja ühesugust valmisolekut õppetööks kuni eksamiteni välja, sest eranditele pole kohta. Mitmekümnepealised klassid lõikavad kohe algul ära lähedase juhendamise võimaluse ja eluks hakkamasaamise õpetuse.

Ettenähtud standarditega arendatakse ja hinnatakse ainult teatud võimeid ja oskusi (sõnalist, kujundilist, matemaatilist), mis peavad sobima kõigile ja nende täitmist kontrollitakse karmilt, kuid ei tagata. Mahajäämust manitsusega "ole püüdlikum ja tähelepanelikum" veel ei kaota. Aeglasema õpitempoga laps satub koolis tõrjutud seisundisse, tema ebastandardised oskused ja võimed ei pääse aga kõigile, sest hinne-

Hinne võiks mõõta ka õpilase huvi ja aktiivsust.

RAUNO VOLMAR

Hindamise müüdid

- Hinne on asendamatu ja vääramatu tööpeegeldaja ja korraldaja koolis.
- Hinne näitab teadmiste, oskuste ja nende kasutamise taset.
- Halb hinne distsiplineerib ja sunnib õppima.
- Hinne tõstab õpihuvi.
- Hinne tõukab õppijat ennast süvitsi arendama.
- Hinded näitavad õpetamise kvaliteeti.
- Hinded panevad paika hea ja halva.
- Mida karmimad hinded, seda parem õpetaja.
- Halb hinne väärrib hukkamõistu.

tejahis pole kellelgi mahti nendega lähemalt tutvuda.

Vajalik õpiabi, kui ta on üldse olemas, on kui õrn kõrreke uppujale. Pidevast ebaõnnestumisest saavad alguse õppuri eneseväärtustamise kibedad viljad. Hinnetest ehitatakse tasahilju hindsaaja ümber hinnangumüür, millest ei saa üle ega ümber. Müüri sisemus võib olla habras ja kaitsetu, kuid see ei paista välja ja kes sellest hoolibki.

Kehtib käibetõde, et olemas on ainult see, mis paistab. Teadmised pole aga letikaup. Positsioonika olendi hävitav hinnang varjab mõnikord hoopis hindaja enda nigelat seisu. Samas võib eelarvamustevaba avatud suhe tuua ootamatult pinnale ennast madalalt hindava kaaslaste sügava tunnetuse ning avara silmaringi.

Partnerisuhe säästaks

Nähtamatu poole arvessevõtmine eeldab aga partnerlussuhte loomist, kus mõlemapoolselt võimed ja arenguvõimalused enne selgeks tehakse. Hindsaaja teab, et talt nõutakse võimetekohast tegutsemist, ei enamat, ja hinde saabki ta selle eest.

Katastroofe suudaks vähendada paindlikum hindamissüsteem, mis õpiraskuste tootmise asemel annaks hoopis võimaluse praktilisemate oskuste õppeks juba varakult.